

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/26789,Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Polski-Komitet-Wyzwolenia-Narodowego-Chełm-21.html>
01.03.2026, 06:49

Strona znajduje się w archiwum.

Międzynarodowa konferencja naukowa „Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego” - Chełm, 21-22 lipca 2004 r.

24.07.2004

W dniach 21-22 lipca 2004 r. w Chełmie odbyła się międzynarodowa konferencja pt. „Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego” zorganizowana wspólnie przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Lublinie oraz Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Honorowy patronat nad konferencją objął Prezydent Miasta Chełma Pan Krzysztof Grabczuk. W konferencji wzięli udział zaproszeni naukowcy z Polski, Rosji i Ukrainy.

Celem zorganizowanej w 60. rocznicę powstania PKWN konferencji nie było „uczczenie” okrągłego jubileuszu, lecz przedstawienie okoliczności powołania Komitetu oraz aktualnego stanu badań nad początkami „Polski Ludowej” i okresu przejmowania władzy przez komunistów. Wśród wygłoszonych referatów warto zwrócić uwagę na wystąpienie prof. dr hab. Aliny Noskovej z Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki Rosyjskiej Akademii Nauk zatytułowane „Droga do powołania PKWN - rola Moskwy w świetle rosyjskich archiwów”. Autorka na podstawie materiałów z archiwów rosyjskich ukazała mało znane kulisy powstania Komitetu, w tym zabiegi polskich komunistów u Stalina w tej sprawie. Zdaniem Noskovej, przywódca ZSRS był gotów nawiązać ponownie stosunki dyplomatyczne z Polską, gdyby Rząd RP zrezygnował z przedwojennych wschodnich granic i przyjął rozwiązanie czechosłowackie. Dopiero zdecydowana postawa rządu londyńskiego skłoniła go do poparcia propozycji polskich komunistów dążących do pełnego przejęcia władzy. Warto wspomnieć, że PKWN powstał 22 lipca 1944 r. o godz. 0.50 czasu moskiewskiego - w Polsce był zatem jeszcze 21 lipca.

Prof. Czesław Grzelak w wystąpieniu „Wojsko Polskie a PKWN” postawił tezę, że wojsko, jako całość nie uległo pełnej indoktrynacji. Maciej Przybyliński w referacie „Elementy narodowe w ideologii PKWN” poddał analizie treść samego manifestu PKWN. Stwierdził m.in., iż w świadomości polskich komunistów istniała sprzeczność między „internacjonalistyczną tradycją, której [...] nie mogli się wyrzec, a ideowym przewartościowaniem w kierunku narodowym, które z polskich komunistów uczyniło budowniczych komunistycznego podległego państwa narodowego”. Trzech autorów zajęło się z kolei problemem tworzenia i funkcjonowania systemu represji. Dr Piotr Kołakowski omówił rolę wojsk NKWD w zwalczaniu polskiego podziemia. Dr Zbigniew Nawrocki („Rola >>Kujbyszewiaków<< w tworzeniu systemu komunistycznego w Polsce”) i dr Sławomir Poleszak („Początki UB”) opisali tworzenie struktur „rodzimego” aparatu bezpieczeństwa, szczególnie - co podkreślił referat dr. Nawrockiego - w oparciu o sowieckie wzory i ludzi wykształconych w ZSRS - tzw. Kujbyszewiaków. Prof. Zygmunt Mańkowski przedstawił przebieg akcji „Burza”, a ks. prof. Zygmunt Zieliński sytuację Kościoła katolickiego w okresie istnienia PKWN. Tomasz Bereza zajął się z kolei polityką rolną PKWN i stosunkiem chłopów do niej.

Konferencję zamknęła dyskusja panelowa historyków z udziałem prof. dr. hab. Jerzego Eislera, prof. dr. hab. Andrzeja Friszke, prof. dr. hab. Andrzeja Paczkowskiego i prof. dr. hab. Janusza Wrony, którą poprowadził dr hab. Paweł Machcewicz. Głównym celem dyskusji była ocena roli PKWN. Jednym z problemów, na którym skupili się rozmówcy stała się odpowiedź na pytanie: „Na ile Polskę Ludową można uznać za kontynuację państwa polskiego?” Przy okazji uczestnicy dyskusji dotknęli kwestii związanych z międzynarodowym kontekstem powstania PKWN.

[Następny Strona](#)

